

Zet mammie het museum uit

Zet mammie het museum uit

Fredrik Hamer

Schrijver: Fredrik Hamer
Coverontwerp: Fredrik Hamer
ISBN: 9789402144697
© Fredrik Hamer

1.

Mijn ouders waren net volwassen toen Elvis het op zijn heupen kreeg. Ik was nog niet besteld bij onze Lieve Heer. En als ik wel was besteld, dan waren de leuke jongens blijkbaar tijdelijk niet leverbaar, want ik werd pas vijf jaar na de geboorte van de populaire muziek door de brievenbus gegooid. Niet dat het iets uitmaakte. Mijn ouders moesten niets hebben van dat wilde gedoe uit Amerika. Bij ons thuis werd alleen gedanst op de accordeonmuziek van John Woodhouse en dat pas na het wegwerken van een paar glazen sterkedrank. Het mag dan ook niemand verbazen dat mijn vroegste herinnering aan de muziek een Nederlands liedje was dat werd gezongen door Johnny Lion. Ik was amper zes jaar en ik kende de hele tekst uit mijn hoofd.

‘Fredrik. Ze draaien jouw liedje op de radio.’ riep mijn moeder regelmatig. Ik rende snel naar de huiskamer, ging op mijn knieën voor de kachel zitten en zong hard mee met de muziek.

‘Zij dronk ranja met een rietje, mijn Sophietje.’

Het moeten de giftige dampen van de kolen zijn geweest die ervoor hebben gezorgd dat ik het melodietje zo leuk vond. Het lag in elk geval niet aan Sophietje. Ik kende maar een meisje met deze naam en dat kind was zo lelijk dat ik overwoog om een borrel te nemen en een plaat van John Woodhouse op te zetten. Liever dronken dansen op accordeonmuziek dan zoenen met Sophietje. U vraagt zich wellicht af waarom ik u dit allemaal vertel. Dat moet u niet doen. Het wordt vanzelf wel duidelijk. Ik ben namelijk afgelopen zaterdag naar de tentoonstelling

‘Het Amsterdamse lied’ geweest in wat tegenwoordig het Amsterdam museum heet.

Heel Nederland maakt muziek, maar op de een of andere manier drukt de hoofdstad een grote stempel op de ontwikkeling van het Nederlandstalige lied. Nergens wordt het levenslied met zoveel gevoel gezongen als in de oude wijken van Johnny Jordaan en Andre Hazes. Nu draai ik zelf thuis voornamelijk Engelstalig werk. Mijn hart is nu eenmaal van rock en niet van steen. Toch merk ik aan mijzelf dat ik de Nederlandstalige muziek met het vorderen van de leeftijd meer begint te waarderen. Dat heeft niets te maken met het dichtslibben van de aderen in de hersenen, maar puur met de invloed die vooral de buitenlandse jongeren op onze cultuur hebben. Nederlands klinkt plots zwart.

Urenlang vermaak ik mij met de muziek en beelden van de Amsterdamse helden uit de negentiende en twintigste eeuw. Onbekende stemmen ontroeren mij en bekende gezichten maken mij weemoedig. In een kroeg luister ik met een donkere zaalwachter naar een smartlap en in een huiskamer lach ik met een stel oude dames om de flauwe grappen van een lang vergeten volkskomiek. In een hokje geniet ik van de hedendaagse artiesten die met hun prachtige accenten de Nederlandstalige muziek laat dansen.

Een klein meisje gaat op de knieën voor een monitor zitten en ze zingt hard een hit van Ali B. mee. Haar moeder kijkt van een afstandje toe en ik hoor haar

zeggen: 'Ze draaien haar liedje.' Tijd verandert alleen van kleur.

2.

Ooit was ik vier jaar lang de surrogaatvader van een Hindoestaanse kleuter. Ik denk niet dat ik echt geboren ben voor het ouderschap, want wij deden alles wat mama ons verboden had. De kleine meid met lange zwarte haren en grote donkere ogen, was echter dol op haar speelkameraadje en wij brachten samen onze tijd door met stoeien, dansen, lachen, eten en slapen. Ik sprak nooit op een kindertoon met mijn oogappel en dat had een positieve invloed op haar ontwikkeling. Het meisje was verbaal sterker dan haar leeftijdsgenoten en ze leek ouder dan ze werkelijk was. Bij het vorderen van de jaren werd ons spel steeds creatiever. Wij ruilden onze speen in voor een potlood en wij stonden al snel bekend als de Bonnie & Clyde van de kid-art. Wij hadden luiers vol schijt aan reputaties en regels. Wij tekenden op alles wat los en vast zat en gebruikten alle materialen om onze diepere gevoelens vast te leggen. Ons werk werd echter niet altijd gewaardeerd. Mama flippte totaal toen dochterlief in een zeldzaam moment van eenzaamheid de stilte verwerkte door een groots kunstwerk te creëren op het bankstel en het behang. De driejarige wist toen wat ik al veel langer wist en dat is dat mama's het grootste gevaar zijn voor het creatief denken. Wij hadden nu niet kunnen genieten van de grottekeningen van Lascaux als moederlief tijdens het tekenen plots de grot was binnengestapt. En Leonardo da Vinci had nooit de Mona Lisa geschilderd als zijn mammië in de buurt was geweest, maar de Mama Lisa. Het Louvre had zijn deuren kunnen sluiten.

Tijdens mijn bezoekje aan het Coda museum in Apeldoorn moet ik regelmatig denken aan mijn kleine meid, die intussen een volwassen vrouw is. Meteen bij binnenkomst zie ik een kunstwerk staan dat wij samen gemaakt hadden kunnen hebben in de jaren tachtig. Het is een kast gemaakt van voornamelijk kartonafval. Ook zie ik dieren gemaakt van hetzelfde materiaal en ik vind het prachtig. Het kleine museum is onderdeel van de bibliotheek en de grote hal beneden doet koud aan. Het is alsof je in een fabriek rondloopt.

De eerste tentoonstelling die ik bezoek mag je gerust uniek noemen. Een expositie over behang. Die kende ik nog niet. Veel behang is echter door kunstenaars ontworpen, vooral in het buitenland, en dan is een tentoonstelling plots heel logisch. Een echtpaar op leeftijd lijkt het museum te verlaten als ik binnenstap, maar de man besluit toch nog een rondje te maken.

‘Wil je alles nog een keer gaan bekijken?’ vraagt de vrouw ietwat vermoeid, maar de man antwoordt niet. Hij wil de relatie goed houden. Ik probeer het echtpaar zoveel mogelijk te ontwijken, zodat ik in alle rust kan rondlopen. Dat lukt niet echt. De man en vrouw bekijken het behang van grote kunstenaars als Salvador Dali en Andy Warhol alsof ze bij Kwantum rondhangen. Als ik het werk van Roy Liechtenstein bewonder komt de vrouw naast me staan en na een korte stilte roept ze tegen haar man:

‘Nee, dit past echt niet bij mijn dressoir.’

Ik ben verbijsterd. Liechtenstein past niet bij haar dressoirtje. Mijn God! Kan iemand mammië het museum uitzetten?

De tweede tentoonstelling gaat over Apeldoorn en het leven in Drenthe. Het is een expositie zoals je die vaker ziet in kleine museums. Voorwerpen uit het heden en verleden zijn vrij willekeurig bij elkaar gezet en via beelden en geluiden wordt de geschiedenis van de omgeving verteld. Ik zie en hoor weinig origineels en toch vermaak ik mij wel een uurtje met de wasbak, de echoput, de motor en andere materiele zaken die ik vaak herken uit mijn jeugd. Twee kleine tentoonstellingen over juwelen en plaatselijke artiesten die bekend kunstwerk namaken kunnen mij niet echt boeien. Leuk vind ik wel het kinderhoekje met onder andere een zeepkar. Ik zie echter geen enkel kind in het museum, ondanks het feit dat de leden van de bibliotheek gratis naar binnen mogen. En ik mag niet in de zeepkar rondrijden, zoals ik dat zo graag wil, en dus besluit ik na ruim twee uur Coda het centrum van Apeldoorn in te duiken. Rondhangen bij de boekwinkel is ook leuk.

3.

Het is druk in het Afrika museum. Met moeite kan ik een parkeerplek vinden. Het is mooi zomerweer en ik wandel meteen door naar het buitenterrein. Het eerste wat me opvalt is dat veel Afrikaanse hutten zijn ingericht als winkeltje. Bekend toeristenspul als handgemaakte olifantjes en sieraden worden tegen Nederlandse woekerprijzen aangeboden. Ik kom niet voor het winkelen en ik loop richting een dorp in Mali.

In Mali kruip ik letterlijk via veel te lage deuren een paar hutten binnen. Veel variatie is er niet. Alle hutten lijken op elkaar. De kinderen vinden het echter prachtig. De paalwoningen in Benin vind ik mooier. Wie wil er niet aan het water wonen? Arme mensen waarschijnlijk niet. Hier zijn geen ratten en ander ongedierte. Leuk is het pad met sculpturen van Afrikaanse kunstenaars. De dieren spelen een belangrijke rol in het leven van de gemiddelde Afrikaan en dat feit is terug te vinden in de beelden. Kleuters klimmen ongegeneerd op de kunstwerken en laten zich vrolijk fotograferen door hun mama of papa. Een oude vrouw kan de verleiding niet weerstaan en doet haar kleinkind na. De familie geneert zich voor oma en ik bewonder het kind in haar.

De mooiste bouwwerken zie ik in een pygmeeënkamp in Kameroen. De ronde hutten zijn gemaakt van takken en bladeren en zijn zo klein dat alleen mijn moeder er zich thuis zou voelen. Ik onderzoek geïnteresseerd hoe je nu zo'n hut bouwt. Het kan altijd nog van pas komen. Je weet niet wat de toekomst brengt. Op een woonerf in

Ghana ontmoet ik een gemengd koppel. Het Afrikaanse meisje laat trots aan haar blanke vriendje zien hoe haar familie woont in haar moederland. De jongen vindt het maar niets. De Bijlmer is veel mooier. Grappig vind ik het afdak waar de mannen vergaderen. Je kunt er alleen zitten en boos opvliegen is er niet bij. Dat bezorgt je alleen maar hoofdpijn.

Tot mijn vreugde treedt een Afrikaanse band op. Ik ga niet ver van het podium staan en dat had ik beter niet kunnen doen. Het eerste liedje begint rustig en het publiek wiebelt ritmisch en rustig mee op het vrolijke melodietje. Dan gaat het mis. De band zet de eerste tonen in van een Afrikaanse reggaesong en alle witte Afrikaantjes rennen richting het podium. Als gekken dansen de mannen en vrouwen in het gras. Een oudere man springt met zijn o-benen op en neer, terwijl hij zijn armen vooruitsteekt en zijn handen trillend heen en weer beweegt. Hij spert zijn ogen wijd open en steekt zijn tong met snelle bewegingen uit. De laatste keer dat ik iemand zo heb zien dansen was een medicijnenman op Discovery Channel die zwaar onder de drugs een regendans deed. Het ging toen niet regenen en nu ook niet.

De zwarte Afrikaners onder de toeschouwers slaan bijna versteend het tafereel gade en lijken zich te schamen. Maar dat is maar schijn. De zanger vindt het tijd worden dat ook zijn vrienden mee doen met het feest en om de beurt springen de zwarte mannen op het podium om een solo te dansen. De show wordt echter gestolen door een Afrikaanse vrouw die meteen haar

schoenen uittrapt en haar handtasje in het gras gooit. Als een bezetene springt ze heen en weer, de knieën hoog opgooiend. De witte Afrikaantjes moedigen haar aan en de band lijkt steeds sneller te spelen. En dan is het feest voorbij. Bijna een uur prachtige muziek die vol stond met puur ritme. Voor even voel ik mij ook een Afrikaan. Van het binnenmuseum heb ik niet veel gezien. Dus moet ik weer terugkomen. In de regentijd. Even met die oudere man praten.

4.

De beelden die ik in Arnhem zie zal ik niet snel vergeten. Uit alle delen van de wereld komen de straatartiesten naar het oosten van het land voor het officiële wereldkampioenschap Living Statues. Ik ben slechts toeschouwer; mijn roem wil mij niet vooruitsnellen.

Het WK wordt geopend met een concert van Het Gelders Orkest. Alle stoelen in de hal van het stadhuis zijn bezet en ik moet het doen met een staanplaats. De muziek van Bizet klinkt redelijk in de grote open ruimte. De dirigent komt mij bekend voor. De goede man speelde tien minuten geleden nog voor portier. De Fransman heeft de mimiek van een komiek die zojuist zijn laatste grap heeft verteld. Tussen de nummers door loopt de dirigent naar de zijkant van de hal, blijft daar even staan en loopt dan weer terug naar het orkest om het aanzwellende applaus in ontvangst te nemen. Dit wordt herhaald tot onze handen blauw zijn van het klappen. Het is een automatisme van een leven op het podium. Alleen zijn hier geen gordijnen om je even achter te verschuilen. Ik kijk naar een scene uit een humoristische film en ik vind het allemaal vermakelijk. De mezzosopraan Jennifer Borghi verrast ons met dromerige zang die soms wordt overstemd door het orkest. De jongedame ziet er prachtig uit in haar lange jurk en met haar hoge hakken. De mannen applaudisseren extra voor de engel en als dank krijgen wij een toegift uit Carmen. Ik hoop dat Don Jose niet in de buurt is.

In het centrum is een wandelroute uitgezet die de bezoekers langs alle deelnemers aan het WK brengt. Op een plein zie ik de eerste standbeelden staan. Er zijn twee categorieën: amateurs en professionals. Ik ben duidelijk geen kenner, maar ik zie meteen het verschil. De amateurs hebben duidelijk moeite met hetilstaan en met het staren van de toeschouwers. Binnen tien minuten weet ik wie er moet winnen bij de amateurs. Twee meisjes liggen in een wieg en spelen voor baby. Het lijfje is een pop en daarboven zit het hoofd van een meisje. Een kind gooit een muntstuk in een bakje en de baby's worden wakker. Ze beginnen zeurderig te huilen. Ik kom uit een groot gezin en ik houd mijn geld in mijn zak.

Sommige straatartiesten maken er een hele show van. Na betaling krijg je een cadeautje. Een slimme zet met al die kleine kinderen in de buurt. Mama en papa dokken wel. Ik ontmoet Rembrandt en Charlie Chaplin en ik lach om een verwijfde cowboy uit Amerika. In een winkelstraat treur ik een beetje om een oude man die het niet voor elkaar krijgt stil te blijven zitten als het publiek naar hem kijkt. De zenuwen spelen hem parten. Of is het gewoon de leeftijd? Ik weet het niet en ik zal het nooit weten. Met moeite lukt het mij om een aantal foto's te maken. Het is druk en het regent af en toe hard. Ik zie meisjes met ontbloot bovenlichaam staan en ik krijg het koud. Dat is de omgekeerde wereld. Een foto maken vind ik nu een beetje gênant. Nou, vooruit, eentje dan, voor mijn vieze-plaatjesboek.

Het is tijd voor een korte muzikale pauze. Ik sta bij een podium waar een onbekende band de top honderd van de beste smartlappen aller tijden speelt. De twee zangeressen roepen tussen de nummers door dat dansen niet verboden is. Het publiek lijkt echter te zijn aangestoken door het standbeeldvirus en blijft bewegingloos naar het optreden staan kijken. Als de zangeressen nu wat munten mijn richting op gooien, dan wil ik wel een dansje maken.

Onderweg zie ik dat het Notarishuis een open kijkdag houdt. Een rijkaard heeft ondanks zijn gierigheid de geest gegeven en zijn erfgenamen hebben besloten zijn investeringen te veilen. Ik loop het gebouw in en ik bots vrijwel meteen tegen een jongedame aan die qua uiterlijk en kleding rechtstreeks uit een soapserie als Dynasty lijkt te zijn weggelopen. De Nederlandse Alexis kijkt mij aan met een gezicht of zij tegen een van haar vele bedienden is aangelopen en ik wil haar zoenen. Wat een beeldje. Helaas is het meisje net zo onbereikbaar voor mij als de het antiek dat geveild wordt. Misschien maar goed ook.

Tegen halfzes verzamelen alle standbeelden zich voor de prijsuitreiking bij een kerk op een groot plein. Een voor een lopen de artiesten over een catwalk en de mannen en vrouwen genieten nog een keer deze dag van een welverdiend applaus. Een deskundige jury kiest een Française als winnares van het WK en met die uitslag kan ik leven. Bij de amateurs wint een Nederlands duo. Op de achtergrond hoor ik twee baby's huilen. Wat een slechte verliezers.

5.

‘Mama, waarom zijn hier geen vlinders.’ wil een meisje weten.

‘Die zijn in het nieuwe paviljoen. Daar gaan wij straks heen.’

‘Ik wil nu naar de vlinders.’

‘Straks, zeg ik je.’ De stem van de moeder klinkt plots vrij streng. ‘Eerst het tropische regenwoud verkennen; het is nu nog niet druk.’

‘Ik wil naar de vlinderssssss.’ Het meisje praat op een zielige zeurderige toon, maar haar moeder trapt er niet in. De jonge vrouw kijkt opgewonden naar de mooie planten en bloemen om haar heen en ze trekt haar dochter bijna gehypnotiseerd aan haar jas mee als ze midden in de jungle een kleine waterval ontdekt.

‘Ga daar even bij de rand staan.’ zegt ze tegen haar dochter, zonder het kind aan te kijken. ‘Dan kan ik een foto van je nemen. Dat zal papa leuk vinden.’

‘Papa houdt alleen van vlinders.’ mompelt het meisje boos en ze probeert los te komen uit de greep van haar moeder. ‘En ik ook. Ik wil alleen vlinders als vriendinnetjes.’

‘Misschien zijn het wel jongetjes.’

‘Mama. Jongens zijn rupsen en meisjes zijn vlinders.’ Het meisje kijkt heel serieus.

‘Hoe kom je daar nu weer bij?’

Het meisje schudt niet begrijpend haar hoofd. ‘Heb je weleens een jongetje gezien dat op een vlinder lijkt? Ik niet. Jongetjes eten vlinders en dan worden ze verliefd.’

‘Dan ben ik blij dat ik geen jongetje ben.’ grinnikt de moeder. ‘Ik wil geen vlinders in mijn buik.’

‘Papa zei vanochtend nog dat hij vlinders in zijn buik heeft en dat het jouw schuld is.’

‘Zo, zei papa dat?’ De jonge vrouw loopt rood aan. ‘Ga nu even bij de waterval staan; dan kan ik een foto nemen.’

‘Ik wil naar de vlinders.’

‘Hou je nu op met zeuren.’

‘Maar ik wil naar de vlindersssssssss!’

‘Je weet niet van ophouden, eh?’ roept de moeder en ze schudt het meisje ruw door elkaar. ‘Als je zo door blijft gaan, dan neem ik je nooit meer ergens mee naar toe. Ik ben het zat.’

‘We zouden toch naar de vlinders gaan?’ Het meisje begint te snikken.

De jonge vrouw zucht diep. ‘Eerst een foto maken en dan gaan we naar de vlinders. Oké?’ Troostend geeft ze haar dochter een knuffel.

Het meisje haalt haar schouders op, droogt haar tranen en lacht vals als haar moeder eindelijk de foto maakt. Zoogdieren observeren blijft een bijzondere ervaring. Ook in Artis.